

פיצוי כספי לנפגעי עבירה במשפט הפלילי

אחד ההבדלים המרכזיים בין משפט פלילי לאזרחי, הוא שבראשון משמשת כתובעת המדינה באמצעות הפרקליטות, ומטרתה להוביל להרשעה וענישה בדמות מאסר, קנס וכדומה. לעומת זאת, במשפט אזרחי משמש כתובע האדם או הגוף שנפגע, ועניינו לרוב השגת פיצוי בגין הנזקים שנגרמו. ואולם, גם בתביעה פלילית יכול בית המשפט לפסוק פיצויים שאותם ישלם המורשע לצד הנפגע. עו"ד אסף דוק מסביר במאמר הבא על גובה הפיצויים, אופני התשלום והגבייה.

פיצויים שמוטלים עם הרשעה במשפט פלילי

אל העונשים שמטיל בית המשפט על הנאשם עשויים להצטרף כאמור פיצויים כספיים. על פי סעיף 77 לחוק העונשין רשאי בית המשפט לחייב נאשם בתשלום שמגיע **עד 258 אלף שקלים** לכל עבירה בה הורשע. מדובר בסכום גבוה לכל הדעות, ובוודאי אם ההרשעה הושגה ביותר מעבירה אחת. ואולם, בהשוואה לתביעות אזרחיות שבהן ניתן לתבוע סכומים המגיעים למיליוני שקלים, עדיין מדובר בסכומים נמוכים יותר, ולכך מצטרפת העובדה כי בראש מעייניה של הפרקליטות לא עומדים דווקא הפיצויים שישולמו לנאשם. זאת בניגוד לתביעות אזרחיות בהן מושם הדגש על ראשי הנזק. מסיבה זו, לעיתים פונים נפגעי עבירות פליליות גם למישור האזרחי, בין אם במקביל או לאחר השגת ההרשעה בתביעה הפלילית, על מנת שייפסקו לזכותם פיצויים כספיים גבוהים עוד יותר.

מה כוללים הפיצויים שמגיעים לניזוק במשפט פלילי

בעת חישוב הפיצוי שמגיע לניזוק יתחשב בית המשפט בשני נושאים מרכזיים: הראשון הוא הנזק והשני הוא הסבל. לדוגמא, אם אדם הורשע בעבירת גניבה ממעביד עשוי בית המשפט לחייבו בפיצויים המשקפים את הפגיעה הכלכלית והעסקית בחברה מכל בחינה שהיא, לרבות אובדן לקוחות, ימי עבודה וכדומה. מצד שני, במקרים של תקיפה אלימה או של עבירת מין עשוי להינתן מקום לטיפול רפואיים ופסיכולוגיים להם נדרש הנפגע, וגם לסבל שעבר עליו בעקבות ובעת האירוע.

ואולם, יש להבין כי הפיצוי מתייחס רק לנזקים שנגרמו בעת ביצוע העבירה או עד יום פסיקת בית המשפט - ולא לפגיעה העתידית בנאשם. כאן טמון הבדל מרכזי שבין סכומי הפיצויים בתביעות פליליות ואזרחיות (שכן מתייחסות גם לעתיד). על כל פנים, ככל שהפגיעה הכלכלית, העסקית, הרפואית או האחרת גדולה יותר, כך גם יטו הפיצויים לסכומים גבוהים יותר. ואולם, בית המשפט יתחשב גם בנסיבותיו של הנאשם וביכולתו לעמוד בתשלומים אלו.

כיצד נגבים פיצויים שנפסקו לטובת נפגע מעבירה פלילית

ראשית, חשוב לדעת שאם נפסקו פיצויים וגם עונש קנס הרי שכל תשלום ראשוני שמעביר הנאשם נזקף תחילה לפיצויים, ורק לאחר מכן נחשבים התשלומים על חשבון הקנס. כמו כן, בית המשפט יכול להורות כי הפיצויים ישולמו לפי פריסה מסוימת, בהתחשב ביכולותיו הכלכליות של הנאשם ובסכום הפיצוי, אך במידה שהאחרון לא שילם במועד הפוך התשלום אוטומטית לדרישת פירעון מיידית. בעיקרון, את התשלומים צריך הנאשם להעביר דרך גזברות בית המשפט במועדים שנקבעו, אך במקרה שהוא אינו מעביר אותם מסיבה זו או אחרת נכנס לתמונה המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות.

מהו המרכז לגביית קנסות, הוצאות ואגרות

כפי שראינו, קיימים הבדלים בין הליך אזרחי לפלילי שנפסקו בו פיצויים, והדבר נכון גם לטיפול באי תשלום. בהליך אזרחי האחריות לגביית הפיצוי מוטלת על הנפגע, ובמידה שלא קיבל תשלום יהיה עליו לפנות להוצאה לפועל. מאידך, בהליך פלילי האחריות לגביית התשלום מוטלת על המדינה ששימשה כתובעת, ולכן אם הנאשם לא העביר את הפיצויים לגזברות בית המשפט מועבר העניין אוטומטית לטיפולו של **המרכז לגביית קנסות, הוצאות ואגרות**. מדובר במרכז ששוכן בירושלים ונתונות בידיו מספר סמכויות, שחלקן דומות לאלו של ההוצאה לפועל. בשלב הראשון ייצא המרכז בדרישת תשלום מיידית אל הנאשם. אם הדרישה לא נענתה עשויה התחיל חקירה כנגדו המתייחסת לנכסים שונים שבבעלותו כגון מיטלטלין, חשבונות בנק וחסכונות, בדומה לחקירת היכולת של ההוצאה לפועל. בהמשך, המרכז מוסמך לנקוט בהליכי גבייה שונים, כגון הוראה על פריסת תשלומים, דחייתם, או לחילופין הטלת עיקולים על רכבים, חפצים, חשבונות וכדומה. כמו כן, המרכז יכול לפנות לבית המשפט בבקשה כי יטיל על הנאשם צו איסור יציאה מן הארץ, ימנה לנכסים שבבעלותו כונס נכסים, ולהפעיל סנקציות נוספות.

ערעורים, הוצאות משפט והפחתות תשלום

חשוב לדעת כי הפיצויים שהוזכרו לעיל אינם תמיד המילה האחרונה. אליהם מצטרפים קנסות שמוטלים על ידי בית המשפט בהתאם לעבירה בה הורשע הנאשם, וכן חיוב בהוצאות המשפט של המדינה במקרים מסוימים. מאידך, גם לזכות הנאשם עומדות הגנות וזכויות שונות. לדוגמא, המרכז לגביית קנסות, הוצאות ואגרות יכול להורות על הפחתת התשלומים שבהם הוא חייב עד לשיעור של 20 אלף שקלים, כתלות במצבו הפיננסי ושיקולים נוספים. כמו כן, ביכולתו להגיש ערעור על החלטת בית המשפט, אשר מתייחס גם לפיצויים שנפסקו לחובתו ולטובת הנפגע, ובנוסף - אם בית המשפט זיכה אותו הוא עשוי לחייב את המדינה בתשלום הוצאות המשפט.

לסיכום, בניגוד לתביעות אזרחיות, בהליך הפלילי לא עומדים הפיצויים הכספיים בראש מעיני התביעה, אך הם בהחלט נפסקים ואף עשויים להיות גבוהים. כמו כן, הנפגע עצמו אינו אחראי ולא צריך לדאוג להשגת הכספים שנפסקו לטובתו, שכן המדינה היא האחראית והמטפלת בנושא. גובה הפיצויים נקבע על ידי בית המשפט בהתאם לנזקים וסבל שנגרמו לנפגע, והם מצטרפים לקנסות ולעונשים אחרים שמוטלים על המורשע בעבירה פלילית.

הדרכים לתבוע פיצויים כספיים במשפט אזרחי:

1. תביעה אזרחית לפיצוי כספי של נפגע עבירה

במהלך התביעה האזרחית ניתן לתבוע את מי שפגע בנפגע העבירה באופן ישיר, או את מי שתרם לה (גם אם מדובר ברשלנות בלבד). כמו כן, ניתן לתבוע בהליך תביעה אזרחית גם אם לא הוגש כנגד הפוגע כתב אישום פלילי או שהוא זוכה מכל אשמה.

התביעה האזרחית מתנהלת באופן דומה לכל תביעת נזיקין אחרת בהתאם לגובה הפיצויים אותו דורשת התביעה ומוגשת לבית משפט השלום או בית המשפט המחוזי.

מבחינת חוקי ההתיישנות, נפגע עבירה יכול לתבוע את הפוגע במהלך שבע השנים שלאחר האירוע. אם מדובר בקטין, הספירה מתחילה מגיל 18, או גיל 28 אם מדובר בפגיעה והתעללות מינית. כמו כן, מי שתובע על סמך הטרדה מינית, אינו מחויב להוכיח נזק אם הגיש את התביעה במהלך שלוש השנים שלאחר האירוע.

2. תביעה נגרת להרשעה בפלילים

לפי סעיף 42 לפקודת הראיות, במידה והפוגע אכן נמצא אשם בדין הפלילי, הראיות אשר לפיהן נמצא אשם יוכלו לשמש נפגע עבירה גם בדין האזרחי להוכחת אשמתו של הנאשם (אך לא על מנת לקבוע את גובה הפיצויים או לתבוע נאשמים אחרים שהיה להם צד בגרימת הנזק), וזאת במסגרת תביעה אזרחית נגרת להרשעה בפליליים. פסק התביעה חייב להיות מוגש באותו בית המשפט ובפני אותו הרכב שופטים אשר הרשיע את הנאשם תוך 90 יום מהרגע בו פסק הדין בהליך הפלילי הפך להיות חלוט (שלא היה ניתן יותר לערער עליו).

מתלבטים כיצד לפעול בעקבות עבירה שבוצעה כלפיכם? פנו אלינו

זכרו כי מטרת הפרקליטות היא הרשעת הנאשם ואילו האינטרס הנזיקי של הקורבן אינו צד להליך הפלילי! לכן, משרדנו מעניק ייעוץ וייצוג משפטי למתלוננים ונפגעי עבירה הזכאים לתבוע פיצוי כספי בגין הנזקים שנגרמו להם כתוצאה מעבירה פלילית ממנה נפגעו. כמו כן, משרדנו אף מייצג נפגעי עבירה לפני תחילת ההליכים כנגד מבצע העבירה על מנת ולהבטיח שזכויותיו של נפגע עבירה יישמרו לכל אורך ההליך הפלילי וכן שיקבל את הפיצוי המגיע לו במסגרת ההליך הפלילי עצמו.

במידה ונפגעתם כתוצאה מאירוע פלילי, פנו ללא דיחוי להתייעצות עם עורך דין פלילי המתמחה בייצוג נפגעי עבירה בטלפון **052-6885006** או [השאירו פרטים](mailto:shai@prts.com) ונשמח לסייע ולהציע לכם מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדכם. סודיות מלאה מובטחת.